

LIMBA ROMÂNĂ, OASTEA NOASTRĂ NAȚIONALĂ

.....
Grigore Vieru

Stimate domnule președinte al Academiei de Științe a Moldovei, Gheorghe Duca!

Onorat Consiliu suprem pentru știință!

Stimate domnule președinte al Academiei Române, Eugen Simion!

Stimați colegi academicieni!

Iubiți frați!

O tulburătoare parabolă biblică, pe care o desprindem din comoara înțelepciunii regelui Solomon, sună astfel: „...atunci au venit două femei desfrânate la rege și au stat înaintea lui. Și a zis una dintre femei: „Rogu-mă, domnul meu, noi trăim într-o casă; și eu am născut la ea, în casa aceea. A treia zi după ce am născut eu, a născut și această femeie și eram împreună și nu era nimeni străin cu noi în casă, afară de amândouă. Însă noaptea a murit fiul acestei femei, căci a adormit peste el. Și s-a sculat ea pe la miezul nopții și mi-a luat pe fiul meu de lângă mine, când eu, roaba ta, dormeam, și l-a pus pe al ei la pieptul meu. Dimineața când m-am sculat ca să-mi alăptez fiul, iată, el era mort; iar când m-am uitat la el mai bine dimineața, acesta nu era fiul meu, pe care-l născusem”. Iar cealaltă femeie a zis: „Ba nu, fiul meu e viu, iar fiul tău e mort!”. Iar aceasta îi zicea: „Ba nu, fiul tău este mort și al meu este viu!”.

(...) Apoi a zis Solomon: „Dați-mi o sabie”, și i s-a adus regelui o sabie. Și a zis regele: „Tăiați copilul cel viu în două și dați o jumătate din el uneia și o jumătate din el celeilalte!”.

Și a răspuns femeia al cărui fiu era viu regelui – căci i se rupea inima de milă pentru fiul ei: „Rogu-mă, domnul meu, dați-i ei acest prunc viu și nu-l omorâți!”. Iar cealaltă a zis: „Ca să nu fie nici al meu, nici al ei, tăiați-l!”. Și regele a zis (arătând spre prima femeie): „Dați-i acesteia copilul cel viu, căci aceasta este mama lui!”.

Conotația acestei geniale metafore biblice pare să izvorască din tragismul Limbii Române de pe teritoriul Republicii Moldova. Ca și în Sfânta Scriptură, la noi, în Basarabia, copilul viu, care este Limba Română, fusese furat tot pe întuneric. Și

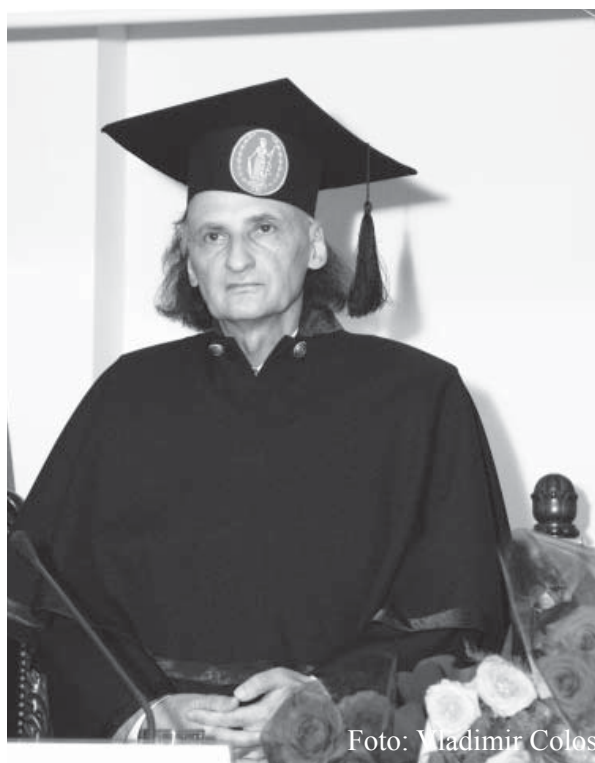

Foto: Vladimir Colos

Poetul academician Grigore Vieru, Doctor Honoris Causa al A.Ș.M.

tot el, care este aceeași Limbă Română, murise nu pentru că Basarabia adormise peste el, ci pentru că peste ființa lui se lăsase giganticul trup țarist. Singura neasemănare între pilda biblică și **dramaticele** noastre realități lingvistice este aceea că și România, și Basarabia n-au născut în desfrânare cei doi copii, care, de fapt, era și este unul singur și se numește Limba Română. „**Tot ce este frumos poartă ponos!**”, zicea Anton Pann. Cu alte cuvinte, tot ce este frumos poartă în sine sămânța suferinței și a jertfei. Exemplul cel mai potrivit în această privință îl reprezintă Brâncoveanu, Eminescu, Avram Iancu, Iorga...

Din păcate, în strivitorul întuneric țarist ce acoperise Basarabia lipsea un Solomon al nostru. Țarul nu putea fi Solomon. De altfel, el însuși tăiase în două miraculoasa ființă, care, din vrerea și mila Lui Dumnezeu, se numește Limba Română. Tot țarul a dat istoricei noastre Limbi un alt nume: „limba moldovenească”. Cred că nu este cazul să explicăm de ce s-a recurs la acest criminal procedeu. Motivul este arhicunoscut.

Noul nume al Limbii Române în Basarabia de sub ocupația țaristă, apoi de sub cea sovietică jighește un popor ce a trudit la zidirea Limbii noastre istorice, dar și memoria celor care, prin har și jertfă, au remodelat-o, dându-i o desăvârșire

deplină, așezând-o în rândul celor mai civilizate limbi ale lumii. Să pomenim numele doar a câțiva ctitori: Varlaam, Dosoftei, Neculce, Miron Costin, Cantemir, Eminescu, Alecsandri, Creangă, B.P. Hasdeu, Alecu Russo, Sadoveanu, Coșbuc, Arghezi, Blaga, Bacovia, Goga, Rebreanu, Cezar Petrescu, Călinescu, Perpessicius, Preda, Eugen Barbu, Zaharia Stancu, Ștefan Bănulescu, Labiș, Stănescu, Sorescu, Ioan Alexandru, ca să ne referim numai la clasicii plecați la strămoși.

Aceeași jignire apărătorii falsului glotonim aduc și savanților străini, care, prin competența și cinstea lor, știu mai bine decât cățelușii noștri „teoreticieni” cum se numește corect Limba lăsată nouă moștenire.

Se pune fireasca și logica întrebare: cum și de unde s-a iscat în Basarabia o altă Limbă decât cea Română?! Au declarat oare cândva Stamati, Donici, Stere, Mateevici că scrisul lor este altul decât cel românesc?! Ați găsit undeva niște mărturisiri în care Eminescu, Alecsandri, Creangă, B.P. Hasdeu, Alecu Russo, Sadoveanu, Bacovia vorbesc de *limba moldovenească*?

Este adevărat că există un *grai moldovenesc*, care mi-e atât de drag, așa cum există unul transilvănean, muntenesc, bănațean sau oltenesc. Dar Limba este una singură, și ea se numește *Română*. Să lăsăm mai bine să vorbească ctitorii și șlefuitorii Limbii Române, care sunt marii cărturari, scriitorii clasici și moderni, lingviștii notorii: **„Dragoș a adus în Țara Moldovei românească limbă”** (Dosoftei, 1642-1693); **„...măcară că ne răspundem acum moldoveni; iar nu întrebăm: știi moldovenește? Ce: știi românește?”** (Miron Costin, 1633-1691); **„...moldovenii, ardelenii și muntenii alcătuiesc un popor întreg și aceeași limbă”** (Alecu Russo, 1819-1859); **„...simplul fapt că noi, românii, câți ne aflăm pe pământ, vorbim o singură limbă, „una singură”, ca nealte popoare și aceasta în oceane de popoare străine ce ne înconjoară, e dovadă destulă că așa voim să fim și nu altfel”** (Eminescu, 1850-1889); **„Cugetarea românească / Are portul românesc. / Nu lăsați dar s-o ciuntească / Cei ce limba ne-o pocesc”** (Bogdan-Petriceicu Hasdeu, 1838-1907); **„N-avem două limbi și două literaturi, ci numai una, aceeași ca cea de peste Prut”** (Mateevici, 1888-1917); **„Pe vremea aceea, în școlile din Basarabia, nu numai că dispăruse predarea limbii românești, dar nu era iertată elevilor întrebuițarea limbii materne nici chiar între ei”** (Constantin Stere, 1865-

1936); **„Teza existenței unei limbi moldovenești diferite de limba română este, atunci când e de bună credință, o iluzie și o greșală, cel puțin extrem de naivă; iar când e de rea credință, e o fraudă științifică”** (Eugeniu Coșeriu, 1921-2002); **„Adevărul e că nu sunt două limbi identice cu numiri diferite, ci o singură limbă de cultură și că ea are o singură denumire – LIMBA ROMÂNĂ”** (Silviu Berejan, n. 1927). Să cităm și afirmațiile unui clasic în viață care este Ion Druță (n. 1928) inserate în eseul Domniei sale *Răscrucea celor proști*: **„Cum o numim până la urmă? Firește, limba română. După ce am călătorit prin mai multe imperii, ne folosim de limba fiartă și cizelată de frații de peste Prut în cazanele naționale”**. Iată ce zice un alt scriitor, academician, Mihai Cîmpoi, atins și el, ca și Druță, de aripa geniului: **„Limba română este rostirea esențială a ființei poporului nostru, din care putem deduce modul său de a gândi, de a simți și de a exista în și întru istorie”** (Mihai Cîmpoi, n. 1942); **„Cetatea care ne-a ținut mereu trează conștiința de apartenență**

Icoana Împărătească Maica Domnului Hodighitria (Indrumatoare). XVII. Din colecțiile Muzeului Național de Arte Plastice

la un neam eroic, bimilenar, cetatea care ne-a făcut să rezistăm în fața tuturor puhoaielor nivelatoare, din orice parte ar fi pornit spre noi, a fost limba noastră – cetate de neînving a românului.” (Nicolae Mățaș, n. 1940); “Se fac referiri la argumente, dar argumentele se iau din diferite sfere, și ele, formal, parcă permit să tragem concluzii de diferită natură. Însă, până la urmă, formula și concluzia definitivă trebuie să fie una - cea care se bazează pe tradiția istorică, cea care se sprijină pe argumentul științific. De aceea, denumirea limbii literare, a limbii în care au scris toți clasicii noștri, toți oamenii de cultură a fost și rămâne una: limba română” (Haralambie Corbu, n. 1930); „Limba fiecărei etnii este creația sa cea mai profundă, cea mai semnificativă, cea mai bogată și cea mai dăruită de harul frumuseții și al binelui” (Valeriu Rusu, n. 1935); „Există o singură limbă vorbită de la Nistru până la Tisa și până hăt peste Nistru – Limba cea Maternă care e Româna” (Ion Dumeniuk); „Fără îndoială, nu e absolut nimic condamnat în faptul că cineva folosește expresiile „vorbire moldovenească”, „a vorbi moldovenește”, căci ele corespund unei realități incontestabile. Ba din contra, avem tot temeiul să ne mândrim că suntem moldoveni, că avem un fel al nostru de a fi și de a vorbi. Dar când e vorba de denumirea oficială (...) trebuie folosit doar termenul de *limbă română*” (Ion Ețcu, n. 1935; Alexandru Dârul, n. 1929); „Cuvintele, ca tot ce e viu, au nevoie de mediul favorabil de viață, exprimând o stare spirituală, o gândire” (Ion Vatamanu, 1937-1993).

Va rămâne în istoria națională și aderarea la Limba Română a primului președinte al Republicii Moldova, Mircea Snegur: „Este lesne de înțeles că noțiunea de „limbă maternă” din art. 13 al Constituției ține nu atât de un termen științific, cât de unul politic... Limba Română este numele corect al limbii noastre istorice, literare, de cultură și scriere”.

Am vizionat spectacolul *Oltea* montat la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău și la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți după piesa lui Andrei Strâmbeanu cu același nume, piesă care, după mine, va intra în Fondul de aur al dramaturgiei românești. Mă întreb în ce limbă vorbea mama lui Ștefan cel Mare, *Oltea*, care olteancă era, cu tatăl lui, moldovean, trăgându-se din viță ardelenescă: oltenește, moldovenește, ardelenescă?! Ni-e jenă să mai discutăm acest subiect

(al limbii moldovenești), clar și pentru un copil din clasele primare. Știu că harul pe care mi l-a dăruit Dumnezeu este atât cât îl am. Dar limba și literatura română, și nu cea „moldovenească”, mi-au dat totul. Am răsărit ca poet din frumusețea, bogăția și tainele Limbii Române, căreia îi voi rămâne îndatorat până la capătul vieții.

Prima victimă în șirul de jertfe în lupta pentru Limba Română a fost poetul Nicolai Costenco. Numai pentru faptul că, în 1940, a declarat că nu există nicio diferență între limba moldovenească și cea română fusese condamnat la 25 de ani de surghiun siberian. Dându-și duhul Stalin, poetul îndurase urgiile infernului numai 15 ani din cei 25.

Teroarea împotriva limbii noastre a continuat multă vreme după moartea lui Stalin. Prin anii '70 ai secolului trecut, una dintre cele mai bune profesoare de limba și literatura „moldovenească”, Elena Vasilache, de la Școala-Internat din Chișinău, umilită și scuipată în suflet, a fost transferată la o școală auxiliară pentru „păcatul” că elevii îi adresaseră la 8 Martie o felicitare scrisă cu caractere latine. O altă eminentă profesoară, doamna Popescu de la o școală din Poșta Veche, avusese tot prin acei ani o frumoasă idee: profesorii care făceau greșeli de limbă în exprimare erau obligați să arunce într-o pușculiță specială, aflată în cancelaria școlii, câte 10 copeici. Aprobaseră cu toții această idee. Jocul a mers bine și cu folos până oficialitățile sancționaseră profesoara pentru nevinovata idee.

Regretatul actor Gheorghe Siminel fusese scos din pâine pentru „vina” de a-și exprima cu litere latine admirația pentru Georgia într-un caiet de impresii. A rămas multă vreme muritor de foame.

Gheorghe Cincilei, director al Muzeului de Literatură de pe lângă Uniunea Scriitorilor - pentru „păcatul” de a completa fondurile Muzeului cu literatură de dincolo de Prut.

Acestea nu erau cazuri izolate. Am alcătuit un volum masiv adunându-le la un loc pe toate. Cităm un fragment din consistentele note pentru un portret intitulat „*Omul potrivit la locul potrivit*” de Alexandru Bantoiș, în care strălucitul publicist desenează chipul spiritual al unuia dintre cei mai de seamă lingviști români, Silviu Berejan, care în curând va pași pragul celui de-al nouălea deceniu de viață. Să ne trăiți, maestre! „În RSSM, în special după cunoscutele evenimente din 1968, sunt interzise sau trecute la fondurile secrete speciale ale bibliotecilor cărțile românești, inclusiv sau mai ales cele din domeniul lingvisticii, dicționarele

explicative sau bilingve (ruso-românești), editate la București. La Universitatea de Stat din Moldova, de exemplu, studenții puteau consulta cărți românești doar cu permisiunea conducerii facultății și chiar a rectoratului. În căminele instituțiilor de învățământ, în redacțiile mass-media, în special ale Radioteleviziunii de la Chișinău, principală și foarte influentă mașină ideologică – se organizau periodic razii având drept scop depistarea „diversioniștilor antisovietici”, adică a posesorilor de carte românească, și, ulterior, pedepsirea celor care citeau sau scriau cu alfabet latin. Studenții „prinși în flagrant delict” erau, de regulă, exmatriculați, jurnaliștii și funcționarii concediați. Cu toții fiind calificați „naționaliști”, intrau în vizorul K.G.B-ului. Cu sau fără motiv, persoanele „cu vederi românești” aveau viitorul compromis (așa s-a întâmplat cu G.R., student la universitate, care, surprins că la ore conspecta în română, a fost exmatriculat, fapt ce i-a marcat întregul destin). Calificativul de naționalist român putea fi atribuit oricui, indiferent de apartenența etnică. Semnificativ în acest sens este cazul evreilor M.M. și S.Ș. din secția de traduceri a redacției Actualități a Radioteleviziunii, cărora li s-a aplicat stigmatul de „naționalist român”, pentru că în urma unui control s-a stabilit că utilizau „clandestin” dicționare... românești. De asemenea, jurnaliștii erau avertizați permanent că vor fi pedepsiți, inclusiv disponibilizați, dacă vor folosi în texte sau emisiuni cuvinte românești, în categoria acestora intrând neologismele, sinonimele, precum și cuvinte din lexicul românesc al limbajelor de specialitate, dându-se preferință, evident, echivalentelor „moldovenești”, de fapt, calchierilor după limba rusă incluse cu forța în uzul cotidian.

...Ziarul *Moldova suverană* publicase o variantă a Legislației lingvistice în redacția Institutului de Lingvistică, în care se preciza că numele corect al limbii noastre este româna, fapt ce a condus la demiterea redactorului-șef, Tudor Țopa, urmată de o „rebeliune” a ziariștilor de la Casa Presei, care obținuseră repunerea în funcție a „nedisciplinatlui” șef.

În cadrul dureroaselor consemnări de mai sus se înscrie perfect următorul exemplu: Nicolae Dabija, Vasile Romanciuc, Aurelian Silvestru, Ion Vicol fuseseră exmatriculați de la facultate din același motiv de „naționalism”. Ei nu erau singurii tineri care avuseseră de suferit.

Un mare curaj bărbătesc a demonstrat generația lui Andrei Lupan readucând în spațiul

basarabean, în 1956, o parte din clasicii literaturii române - Eminescu, Alecsandri, Creangă, B.P. Hasdeu, Cantemir, Alecu Russo, Negruzzi, Stamati, Alexandru Donici, pe care generația din care fac parte i-a cunoscut abia la facultate. Prin acest gest național, generația Lupan se spală de păcatele ideologice. Mai tinerii scriitori de azi, dar și unii mai vârstnici se tot împiedică de Lupan. Or, dacă activau și ei în aceleași condiții draconice, cu siguranță că se alegeau cu aceleași păcate.

Un coleg de generație afirmă că eu l-am „secerat” pe Lupan la Adunarea Generală a Scriitorilor din 1987 în luarea mea de cuvânt. Chiar așa?! Iată adevărul, iată ce am spus la acea adunare: „Andrei Pavlovici, mi-a întunecat adolescența piesa dumitale *Lumina*. Acum întunecă și adolescența copiilor mei. Scoateți, vă rog, din manuale această lucrare, scoateți și versificările dogmatice și puneți în locul lor poemele dumitale frumoase și curate, că aveți de unde alege”. Să se cheme oare asta „secerare”?!

Un pamflet plin de vervă satirică publicase Vasile Coroban pe la sfârșitul anilor '50 ai secolului

Grigore Vieru: “Am răsărit ca poet din frumusețea, bogățiile, și tainele Limbii Române”

trecut în săptămânalul *Cultura* (redactor-șef Petrea Cruciuc). Distinsul critic îl ironiza pe pseudosavantul lingvist care se numea Borșci. Pamfletul era semnat *Zamă*. Vasile Coroban fusese, bineînțeles, luat la ochi, dar, în spatele lui Petrea Cruciuc, scăpase de neplăceri sau chiar de surghiun. Sărmanul Ion Vasilenko! După ce îndrăznise prin anii de dezmăț totalitar sovietic să aducă în mijlocul nostru numele lui Constantin Stere, fusese nevoit să se arunce sub roțile trenului, unde și-a găsit moartea!

O minunată școală de Limbă Română au fost superbe traducerii din literatura universală semnate de Igor Crețu, Alexandru Cosmescu și Aureliu Busuioc, toți cu veche și serioasă școală românească din perioada interbelică.

De o covârșitoare importanță nu numai artistică, ci și documentară au fost romanele scrise pe teme istorice *Biserica Albă* (1975-1981, 1986-1981) de Ion Druță și *Sânge pe zăpadă* (1985) de Vladimir Beșleagă, primul roman din trilogia despre Miron Costin. În același plan istoric se înscriu și piesele *Doina* (1968) și *Horia* (1973) semnate de același Ion Druță, apoi *Ioan-Vodă cel Cumplit* aparținând lui Dumitru Matcovschi.

O satiră vehementă este piesa lui Aureliu Busuioc *Radu Ștefan Întâiul și Ultimul* adresată falsificatorilor istoriei noastre, piesă care fusese montată la Teatrul pentru Tineret *Luceafărul* în regia eminentului regizor Ion Ungureanu. Se jucase o singură dată, pentru că fusese interzisă de autorități din start. Vorbim și de istorie deoarece ea este strâns legată de Limba Română.

Lumea la Chișinău descoperea arta dramatică prin Teatrul *Luceafărul*, aflat atunci sub oblăduirea lui Ion Ungureanu. Frecventam *Luceafărul* și de dragul Limbii Române, pe care o cultiva în mijlocul actorilor tineri același Ungureanu. Mulți ani la rând, în vremuri de îngheț totalitar, ne-am încălzit visele la flacăra spectacolului *Eminescu* de la Teatrul *Pușkin* (azi *Mihai Eminescu*), spectacol regizat de actorul Valeriu Cupcea, tot el jucând rolul poetului nepereche.

În aceleași vremuri tinereții basarabeni își încălzeau inima în respirația curată a cenaclului **Flacăra** al cărui ctitor era Adrian Păunescu. Atunci, la emisiunile radio ale cenaclului, auzeam pentru prima oară **Doina** lui Eminescu.

La toate acestea, la greutatea valorii naționale se adaugă și frumusețea filmului artistic *Se caută un paznic* după *Ivan Turbincă* de Creangă (scenariști și

regizori Vlad Ioviță și Gheorghe Vodă), telefilmul dedicat lui Eminescu de Emil Loteanu și cele două documentare dedicate și ele lui Eminescu și Creangă de Anatol Codru.

În 1988, când încă nu se prăbușise imperiul sovietic, apăruseră trei istorice studii: *Veșmântul ființei noastre* de Valentin Mândăcanu, publicat în revista *Nistru* (redactor-șef Dumitru Matcovschi), *O limbă maternă – un alfabet* de doctorul habilitat în istorie Ion Buga, studiu inserat în săptămânalul *Învățământul public* (redactor-șef regretatul Anton Grăjdieru) și *Devaluări parțiale în istoria limbii* de Constantin Tănase și Vasile Bahnaru, lucrare publicată în aceeași revistă *Nistru*. O pagină de aur în istoria marii bătălii este Frontul Popular. Un model de carte a istoriei noastre, scrisă pe înțelesul copiilor, este manualul *În căutarea identității* de Nicolae Dabija – o lucrare fundamentală și atractivă pentru lumea elevilor. Model de Limba Română sunt poeziile pentru cei mici ale lui Liviu Deleanu, prozele pentru copii ale lui Spiridon Vangheli, poveștile moldovenești în prelucrarea lui Grigore Botezatu. Frumoasă cartea „*Greutatea limbii materne*” de Agnesa Roșca. Elevii din clasele superioare și studențimea au primit în dar două manuale de importanță națională: *Literatura română pentru clasa a XII-a*, autori Mihai Cimpoi și Constantin Șchiopu, și *Literatura română pentru școala universitară și preuniversitară*, autor de bază Mihail Dolgan.

Jertfă stau la temelia luptei noastre pentru Limba Română și grafia latină *Doina* și Ion Aldea-Teodorovici, care scriseră cu sângele lor pe fața cerului numele Limbii Materne și al grafiei latine. Murise, în mod misterios, Gheorghe Ghimpu, un om de o frumusețe sufletească rară, inimos luptător pentru eliberarea națională, care făcuse ani grei de pușcărie alături de Alexandru Usatiuc, Valeriu Graur, Alexandru Șoltoianu.

Podul de Flori, ironizat de unii care se hrănesc viața întregă din ironii balcanice, a fost un pod de aur pe care pentru prima oară după război românii de pe ambele maluri ale Prutului s-au reîntâlnit și s-au bucurat vorbind într-o limbă comună și intonând cântece comune. Podul fusese aprobat de Petru Lucinschi. Este un adevăr istoric și nu-l putem ocoli. Asta dincolo de pretențiile noastre față de greșelile și chiar față de păcatele domnului Petru Lucinschi. Tot dânsul propusese mai târziu ca, alături de glotonimul **limba moldovenească**, să fixăm între paranteze la art. 13 din Constituție

limba română ca limbă de stat. Ne-am grăbit atunci să râdem ca proștii de acele paranteze – azi ne-ar fi prins bine.

Lucrurile bune nu trebuie uitate chiar dacă le-au săvârșit unii oameni de stat care au, după cum spuneam, și greșeli și păcate. Nu trebuie să uităm, bunăoară, afirmația istorică a ex-președintelui Republicii Moldova, Mircea Snegur, rostită în vremuri încă destul de complicate, precum că numele corect al limbii noastre este **limba română**.

Să revenim la **Podul de Flori**. Îmi amintesc de o întâmplare nemaipomenită. În calitatea mea de deputat al Poporului din URSS vorbisem cu autoritățile din raion să se întindă un pod plutitor (ponton) între satul meu și Miorcanii lui Ion Pilat, sat aflat pe malul drept al Prutului. N-au reușit să-l facă. Lumea din sat și din împrejurimi aflase de Pod și venise cât frunză și iarbă la Pererita mea. Tot atâta lume și în satul de pe celălalt mal. Rudele se strigau pe nume de pe ambele maluri. La un moment dat românii din partea dreaptă a Prutului se aruncaseră îmbrăcați în apă, înotând spre noi. Gestul îl imitaseră consătenii mei, înotând și ei îmbrăcați către malul opus. De fapt, nu înotau, ci mergeau, pentru că Prutul era foarte scăzut. Cânta muzica și pe un mal, și pe altul. La mijlocul râului care ne despărțise amar de vreme, se încinse o horă. Lacrimi de bucurie se amestecaseră cu apele Prutului. Așa ceva cred că nu s-a mai întâmplat pe fața pământului.

Îmi amintesc și de o întâmplare cu totul nostimă, dar plină de duioșie, legată de același eveniment istoric. La **Pod**, în satul meu, venise și un medic din Chișinău cu băiețelul său care să fi avut vreo patru anișori, căruia tatăl său îi promisese încă la Chișinău că va vedea români. Cei de pe malul drept erau uzi learcă. Oamenii din Pererita mea aduseseră în fugă haine uscate pentru oaspeții doriți. Se vorbea într-o limbă comună – în română. După două-trei păturațe de țuică începuseră să cânte – intonau aceleași cântece comune. La vârsta când încă nu era atins de minciunile noastre lingvistice, băiețelul medicului întrebase cu o naivitate cuceritoare pe tatăl său: „Tată, mi-ai promis să-mi arăți români. Care-s ei?...”.

Din cauza aceleiași dragoste pentru Limba și pentru istoria neamului fuseseră aruncați în temnița bolșevică transnistreană Ilie Ilașcu, Andrei Ivanțoc, Tudor Popa, Alexandru Leșco. Se știe că la baza bătăliei pentru eliberarea națională a stat și vrerea noastră pentru descătușarea Limbii și a scrisului latin. Ce vor fi însemnat oare istoricele cuvinte

rostate în cușca de fier ale lui Ilie Ilașcu „**Vă iubesc, popor român**” dacă nu aceeași dorință de a-și vedea libere Limba Română, scrisul latin și istoria neamului?!

Toate aceste victime și suferințe se uniseră într-un singur șuvoi spiritual, care începuse să rupă zăgazul antinațional.

Pe la sfârșitul anilor 1980, apare în ilegalitate la Riga primul nostru ziar cu caractere latine, *Glasul*, fondat de Ion Druță, redactor-șef Leonida Lari. Săptămânalul *Literatura și Arta* (redactor-șef Nicolae Dabija) publică primele texte cu litere latine. Poți oare să uiți așa ceva?!

E un noroc că în elucidarea problemelor de limbă și istorie, alături de scriitori, s-au aflat și se află mereu cei mai distinși istorici. Un noroc avusese Parlamentul Moldovei și cel unional de personalități scriitoricești ca Mihai Cimpoi, Vladimir Beșleagă, Ion Druță, Nicolae Dabija, Ion Hadârcă, Lidia Istrati, Leonida Lari, Dumitru Matcovschi, Valeriu Matei, Mihai Poiată-Ștefan, Andrei Strâmbeanu, Constantin Tănase, Andrei Vartic, Ion Vatamanu, la fel – de preoții Petru Buburuz și Ioan Ciuntu, de medicii Eugen Popușoi, Pavel Gusac, ambii stinși din viață, Gheorghe Ghidirim, Timotei Moșneaga, Ion Prisăcaru, Victor Uncuță, Anton Spânu, Ion Reniță, Valeriu Javerdan - în total peste 20 de medici.

Paznici de nădejde la curățenia Limbii noastre sunt scriitorii Valentin Mândăcanu, Ion Ciocanu, Ion Melniciuc, Valentin Guțu. Neuitat este regretatul Boris Cotlear. Un remarcabil lingvist, dar și strălucit publicist este Vlad Pohilă, care s-a ascuns în adâncul unei modestii rar întâlnite la noi. S-a pierdut în politică un subtil îngrijitor al Limbii Române, Dinu Mihail.

Un rol important în apropierea Limbii noastre de oficializarea ei ca limbă de stat l-a jucat Comisia interparlamentară a Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S.M. pentru studierea istoriei și dezvoltării limbii moldovenești, avându-l ca președinte pe Alexandru Mocanu, Președintele Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S.M., iar ca locțiitor pe Haralambie Corbu, academician, secretar al Secției de Științe Sociale a A.Ș.M. Membri – Andrei Lupan, Silviu Berejan, Ion Borșevici, Anatol Eremia, Anatol Ciobanu, Mihai Ciobanu, Nicolae Dabija și, cu îngăduința dumneavoastră, Grigore Vieru.

În momentele de răscruce a dat dovadă de mult curaj și demnitate Academia noastră. Cităm Declarația ei:

„Declarația Adunării Generale Anuale a Academiei de Științe a Moldovei”. Cităm: „Adunarea Generală Anuală (din 28.02.96 – n. n.) a Academiei de Științe a Moldovei confirmă opinia științifică argumentată a specialiștilor filologi din Republică și de peste hotare (aprobată prin Hotărârea Prezidiului AȘM din 9.09.94), potrivit căreia denumirea corectă a limbii de stat (oficiale) a Republicii Moldova este *Limba Română*”. Sărut mâna tuturor academicienilor și specialiștilor filologi care au semnat o asemenea declarație. Ea îmi adâncise mândria că fac parte și eu din neamul care vorbește și scrie românește.

Greul cel mare căzuse însă pe umerii Institutului de Lingvistică, al cărui director era unul dintre cei mai de seamă savanți lingviști, Silviu Berejan, care a împlinit recent 80 de ani. Primiți, vă rog, floarea inimii tuturor intelectualilor noștri, maestre. Alăturăm aceste cuvinte pe care le meritați din plin mesajului venit din partea doctorului și profesorului universitar Dan Mănuacă, director al Institutului de Filologie „Al. Philippide” din Iași: **„Model de demnitate națională, care de-a lungul întregii vieți și-a urmărit mereu obiectivul științific în ciuda numeroaselor obstacole materiale și politice, încadrând cercetările sale în contextul socio-cultural al țării sale frământate..., Silviu Berejan, avându-i alături pe colegii de Institut Ion Ețcu, Alexandru Dârlu, Vasile Pavel, Anatol Eremia, Nicolae Raievschi, Maria Cosniceanu ș.a., pe academicienii-filologi Nicolae Corlăteanu, Mihai Cimpoi, Haralambie Corbu, Anatol Ciobanu, Nicolae Bilețchi, pe titularii AȘM reprezentând alte domenii, între care Andrei Andrieș, președintele AȘM, Vasile Anestiade, Dumitru Ghițiu, Gheorghe Ghidirim, Mihai Lupașcu, Vsevolod Moscalenco, Sergiu Rădăuțanu, Ilie Untilă, Gheorghe Șișcanu, a reușit să dea expresie argumentată unui concept științific ce înobilează imaginea Academiei noastre”. „Post-factum, va concluziona academicianul, parlamentul a găsit de cuviință să solicite și părerea Academiei în această privință. Drept răspuns, a urmat declarația Institutului de Lingvistică, apoi cea a Prezidiului AȘM, prin care s-a pus punctul pe „i”. Sub aspect legal, lucrurile au rămas în continuare neschimbate, deși, în fapt, întoarcerea înapoi a devenit imposibilă”.**

Un rol important în rezolvarea unor probleme naționale avusese în parlament domnul profesor doctor Ion Borșevici, șeful Cancelariei

prezidențiale, deși, cu modestie, dânsul declara că, pur și simplu, este acolo un om de porăială. Dincolo de greșelile forului parlamentar, fără îndoială că avusesem atunci cel mai serios și cel mai inteligent parlament, al cărui Președinte era Alexandru Moșanu, iar vicepreședinte Ion Hadârcă. Dar și cel mai operativ și luminat guvern, avându-l ca premier pe Mircea Druc, ca ministru al Învățământului pe Nicolae Mățaș, ca ministru al Culturii și Cultelor pe Ion Ungureanu, ca ministru al Apărării pe Ion Costăș. Totodată, aduc adânci mulțumiri Academiei Române, în special ex-președintelui Academiei, Eugen Simion, care împreună cu savanții lingviști de dincolo de Prut ne-au dat o mână de ajutor în limpezirea unor dificile și controversate probleme legate de numele autentic al limbii noastre. Din păcate, partizanii „limbii moldovenești” nu au mai fost și nu sunt limpeziți... Poate că vor fi... Dar numai atunci când li se va porunci oficial.

S-au aplecat mereu și se apleacă asupra literaturii basarabene lingviștii din București, Iași, Cluj, la fel scriitorii Adrian Păunescu și Victor Crăciun din București, Theodor Codreanu din Huși, Adrian Dinu Rachieru din Timișoara, Viorel Dinescu din Galați, Tudor Nedelcea din Craiova. Aceleași mulțumiri trebuie să le aducem și savanților ruși, a căror opinie privind numele corect al Limbii noastre era greu de respins și sub aspect științific, și în plan politic. Ne face plăcere să cităm numele și afirmațiile câtorva dintre ei, afirmații cu totul în dezacord cu poziția unor falși lingviști și istorici de la noi: **„Numai pentru faptul că I. V. Stalin amintește de „limba moldovenească”, a apărut problema limbii moldovenești de sine stătătoare, deși majoritatea lingviștilor consideraseră până acum că românii și moldovenii vorbesc aceeași limbă”.** Aceste afirmații le făcea reputatul lingvist rus Ruben Budagov (1910-2001) încă în 1957. Răspicate, clare, întemeiate pe studiul științific sunt și afirmațiile unuia dintre cei mai autoritari lingviști din Federația Rusă, Rajmund Piotrowski (n. 1922): **„...Ocrotirea și susținerea limbii române în Basarabia presupune aplicarea, utilizarea ei intensă în toate domeniile de activitate, dar mai întâi la nivel statal și administrativ”.** Iată și opinia unui alt celebru savant din Rusia, Serghei Kapița, născut în 1930: **„...Academicianul Piotrowski, un mare romanist și un foarte bun prieten al familiei noastre, a tot vorbit despre situația lingvistică din Basarabia, inclusiv despre felul acesta al multor intelectuali, iscat din rațiuni de**

circumspecție politică, desigur, de a ocoli numele ei cel adevărat. Dar ea este limba română și n-ai ce-i face. (...). Eu, fiind departe de locurile de baștină ale străbunicilor mei, țin la această limbă tocmai din acest sentiment de demnitate care include pentru un intelectual și datoria de a cunoaște și de a vorbi limba mamei care i-a dat viață și l-a crescut”. Profunda noastră recunoștință acestor mari savanți ruși de viță nobilă.

Nu am confundat niciodată politica imperială țaristă și sovietică cu marea cultură rusă: cu Tolstoi, Dostoievski, Gogol, Pușkin, Lermontov, Ceaikovski, Esenin, Pasternak, Ahmatova, Țvetaeva, Bulgakov, Soljenițin..., cu nobilimea rusă în general...

Am citit de curând o zguduitoare carte documentară intitulată *Cât costă un om*, apărută sub îngrijirea lui Valeriu Pasat, doctor în științe istorice, academician, în care o rusoaică basarabeană de viță nobilă, Evrosinia Kersnovskaia, își povestește viața tragică trăită în GULAG, fiind urmărită și umilită și după ieșirea din infern, dar continuând să-și trăiască restul vieții cu aceeași demnitate umană. Mărturisesc că, după lectura unor lucrări semnate de Soljenițin, nimic mai tulburător nu am citit despre crimele din GULAG. Iată că au avut de suferi și rușii în cea mai „fericită” țară din perioada stalinistă, țară care era împânzită de închisori, de GULAG-uri, de spitale de psihiatrie unde erau aruncați oameni nevinovați și oameni sănătoși. Suferințelor noastre însă li se adaugă cele ale Limbii, ale istoriei neamului și ale credinței strămoșești – comori falsificate ori șterse în general de pe fața pământului.

Cu totul neașteptat este și faptul că jalnicii „patrioți” și argați ai inventatei limbi moldovenești au cenzurat și falsificat nu numai pe cronicarii, pe clasicii literaturii române, pe marii lingviști și istorici, dar și pe „dumnezeul” religiei comuniste, Karl Marx. Or, iată ce zice creatorul ideologiei comuniste, care, teoretic, pare creștinească, dar, aplicată în viața de toate zilele, a devenit contrariul ei și și-a dat duhul odată cu imperiul sovietic: „**Limba română, zice Marx, e un fel de italiană orientală. Băștinașii din Moldo-Valahia se numesc ei înșiși români; vecinii lor îi denumesc vlahi sau valahi**”.

„Există oare o limbă moldovenească?!”, se întreba mirat reputatul romanist din Germania Klaus Heitmann, lucru pentru care a fost batjocorit pe vremuri de presa totalitară din RSSM, ca și regretatul Michael Bruchis din Israel, care ne cunoștea profund istoria și-o apăra.

Slujitorii falsului glotonim *limba*

moldovenească ne pot replica: „Să vedem ce zice poporul”. După ce i s-a băgat în cap, amar de vreme, ideea că vorbim o altă limbă decât cea română, e clar ce poate zice poporul, mai exact o parte a poporului. Savanții ihtiologi ruși au făcut un experiment interesant. Cităm dintr-o publicație rezultatele experimentului: „...studiind, vreme de câțiva ani, comportamentul crapilor din bazinele crescătoriilor și făcând diverse experiențe de laborator, ei au remarcat că peștii – în principal crapii – crescuți în *captivitate* (subl. n.) sunt mult mai ușor de prins decât cei crescuți în libertate. Spre deosebire de aceștia din urmă, crapii de crescătorie înoată mai aproape de suprafață, se deplasează în cârduri, se împotrivesc curenților de apă și constituie astfel o pradă ușoară chiar și pentru pescarii mai puțin experimentați”.

Crescuți în *nelibertate*, o bună parte a oamenilor noștri, mai ales cei vârstnici, plutesc în cârduri la suprafața Limbii Române și a istoriei neamului, prinzând grabnic și orbește momeala.

Suntem învinuiți de către aceiași „patrioți” ai „limbii moldovenești” că, pentru opinia noastră, opusă fanteziei lor, primim de la străini, în special, de peste Prut, premii și granturi. Să fi primit oare niște granturi și Marx, Budagov, Piotrowski, Kapița, Mateevici, Coșeriu, Druță pentru aceleași convingeri științifice?! Să primească oare granturi și Nicolae Corlăteanu acolo, în ceruri, pentru istoricul său Testament, despre care vom vorbi mai jos?!

Un proaspăt „erou” al zilelor noastre afirma nu demult că sunt „penibile” pomelnicele mele. Adevărul e că pomelnicele mele sunt istorie. Îi promit respectivului „erou” că-l voi introduce și pe el într-un pomelnic special – în unul de lepădături.

Sunt cu totul caraghioși unii inchizitori care aduc mucegăite acuzații lingviștilor, scriitorilor noștri: „Parcă mai ieri îi ziceați *limba moldovenească*, iar azi ați rebotezat-o *limba română*. Când ați fost sinceri: ieri sau azi?! Îi întrebăm și noi: „De ce și-a intitulat Mateevici *Limba noastră* celebrul său poem, iar nu *Limba română*? Credeți că dacă-i spunea direct pe nume, putea oare să vadă lumina tiparului, să fie inclus în manuale și, mai ales, să devină Imn de Stat?! Domnilor inchizitori, dacă nu sunteți sinceri față de voi, atunci jucați rolul sincerității măcar față de Mateevici!

Chiar patriarhul științei lingvistice din Republica Moldova, Nicolae Corlăteanu, om de bun-simț, fusese nevoit pe vremuri să aibă opțiuni „moldovenești” în privința limbii noastre. Nu cu

mult înainte de moarte acel bun-simț i-a dictat un cutremurător Testament, lăsat posterității, pe care-l cităm aproape integral: „...Am recunoscut, în anii din urmă, că eu, fiind constrâns de regimul sovietic, am vorbit și am scris despre „limba moldovenească”, deși aveam în inimă (o știau mulți dintre voi!), și Țara, și limba, și istoria întregului nostru neam românesc. Eram, dragii mei, „supt vremi”, sub crunte vremi, eram – mai ales filologii – copii nedoriți ai unei realități istorice vitrege și nu aveam voie să rostim răspicat întregul adevăr.

Le doresc învățăceilor mei, cărora m-am străduit să le mențin trează conștiința de neam și care muncesc acum în așezămintele științifice, de învățământ, de cultură, în justiție și în instituțiile statului, să contribuie permanent la extinderea și consolidarea adevărului că limba noastră literară, limba exemplară pe care o folosim și o vor folosi generațiile viitoare, limba lucrărilor literare și științifice, limba din documentele administrative etc., etc. este, precum susține și Academia de Științe a Republicii Moldova, una singură, și se numește **Limba Română**, aceeași pentru toți românii (moldoveni, munteni, ardeleni, bucovineni, transnistrieni, cei din Banatul Sârbesc, din Ungaria, Bulgaria, Ucraina, Rusia, SUA etc., etc.).

Sunt la o vârstă înaintată și mulțumesc Celui de Sus că mă are în pază și că mă pot bucura de lumina Lui. Sunt recunoscător destinului că am ajuns a fi contemporan ideii de integrare europeană a Republicii Moldova, țară ai cărei reprezentanți oficiali *beneficiază* (subl. n.), în cadrul lucrărilor Consiliului Europei, ale altor foruri internaționale, de traduceri nu în pretinsa (art. 13 al Constituției) limba „moldovenească”, ci în **limba literară română**, limbă aptă să exprime în chip civilizată această opțiune strategică, creând premise optime de comunicare dintre diferite națiuni și culturi”.

Credem în sinceritatea desculpării regretatului nostru savant și mai credem că mâine-poimâine Limba Română va fi repusă oficial în drepturile ei. Înfocații apărători de azi ai „limbii moldovenești” nu vor putea scrie un asemenea Testament, iar dacă-l vor și scrie, nimeni nu va crede în el, pentru că numai rău au făcut nefericitului nostru pământ în niște vremuri totuși nesiberiene...

Am citit, nu demult, în ziarul bucureștean *7 plus*, din 28 iulie a.c., o informație despre un caz real, cu totul neobișnuit, din Canada. În urma unei neînțelegeri cu regina, un roi de albine a evadat din stup, luându-și zborul într-o direcție necunoscută.

Prisăcarul a anunțat poliția despre dispariția roiului, iar slujitorii ordinii publice au purces în căutarea fugarelor aurii. Fericiți oamenii care trăiesc într-o țară în care poliția caută nu criminali, ci un roi de albine! Mă întreb cine și cum va întoarce înapoi roiul de moldoveni împrăștiati prin Canada, Italia, Franța, Spania, Grecia, Portugalia, America?! Am vizitat în ultimii ani majoritatea acestor țări. Am stat de vorbă cu moldovenii de acolo, mulți câștigând bine, este adevărat, dar muncind pe rupe, despărțiți de familie, de copii, de baștină. Mulți dintre ei, mai ales cei tineri, nu mai vor să revină acasă. Iată că azi nu mai suntem deportați în Siberii de gheață - suntem aruncați în țări bogate, de unde mulți nu se vor mai întoarce acasă.

Mă puteți întreba ce legătură are Limba Română cu moldovenii pierduți în furnicarul global. Are, și încă una foarte strânsă!

Dacă vom fi nevoiți să părăsim pământul natal cu același ritm, peste vreo 50 de ani s-ar putea să nu se mai vorbească românește pe la noi. Or, tocmai Limba și religia au ținut vie ființa noastră națională de-a lungul veacurilor. Gândindu-mă la asta, am uneori clipe de prăbușire sufletească. Mă ridic însă. Altfel, n-aș mai putea scrie. Știu că Limba Română la noi nu este altceva decât o candelă plâpândă. Dar marele Shakespeare zicea: „**Nu este destul întuneric în tot universul ca să stingă lumina unei plâpânde candelă**”.

Am spus-o de nenumărate ori: sârma ghimpată din fundul grădinii noastre mi-a zgâriat și îmi zgârie inima. O suport, însă, cu îngăduință știind că, aidoma Zidului Berlinului, va cădea și ea atunci când vor dori organisme internaționale, marile puteri și, bineînțeles, atunci când va vroi poporul să o dărâme. Oare nu este destul de clar că, în parametrii acestor împrejurări, nu mă ating de statalitatea Republicii Moldova?! Zidul, însă, dintre noi și Limba Română trebuie să cadă azi. Nu am nicio îndoială că va cădea în curând. Lacrimi așteaptă la rând, așteaptă la coadă, să strălucească de bucurie în ochii noștri în acea măreață zi, când vom fi și noi în rând cu lumea, cu alte cuvinte, în Europa. Nu poți intra în Europa cu minciuna și granița în spate.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Discursul poetului academician Grigore Vieru rostit cu prilejul acordării titlului Doctor Honoris Causa al A.Ș.M. 30 august 2007